

Augustyna Burlita, Barbara Kryk¹

SYSTEM OBOWIĄZKOWYCH PRAKTYK WEDŁUG OPINII STUDENTÓW WYDZIAŁU NAUK EKONOMICZNYCH I ZARZĄDZANIA UNIwersYTETU SZCZECIŃSKIEGO

SYSTEM OF MANDATORY INTERNSHIPS IN THE OPINION OF STUDENTS OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND MANAGEMENT UNIVERSITY OF SZCZECIN

Katedra Marketingu, ¹ Katedra Polityki Społeczno-Gospodarczej i Europejskich Studiów Regionalnych
Uniwersytet Szczeciński
ul. Adama Mickiewicza 64, 71-101 Szczecin, e-mail: augustynab@poczta.onet.pl

Summary. In today's labor market knowledge, skills and social competence have crucial meaning. In fact they help to get and to keep a job, which in conditions of still high unemployment cannot be overestimated. In order to increase chances for graduates in the labor market in 2008 was implemented system of mandatory internships at the bachelor level of study. By design, professional internships should contribute to increase the level of skills and competencies of students and create the possibility of practical verification of theoretical knowledge. Is it like this in the reality? Whether mandatory internships became a way for students to acquire practical skills, knowledge and establish contacts with potential employers, or more became unpleasant obligation? Attempt to answer these questions have been taken in this study and it is an essential goal of that paper. While the secondary goal is to provide an opinion in this field obtained in surveys conducted among students of the Faculty of Economics and Management of the University of Szczecin.

Słowa kluczowe: praktyki obowiązkowe studentów, opinie.

Key words: mandatory internships of students, opinion.

WSTĘP

Konieczność dostosowania się do wymogów procesu bolońskiego spowodowała zmianę w systemie szkolnictwa wyższego w Polsce. Jednolite studia magisterskie, z pewnymi wyjątkami, zostały zastąpione studiami I i II stopnia, zaś sam system został uzupełniony o studia III stopnia (doktoranckie), które dotychczas znajdowały się poza głównym nurtem organizacji procesu studiowania. Istotną zmianą, oprócz wspomnianego przekształcenia systemu studiowania, jest ponowne wprowadzenie do programu i planu studiów obowiązkowych praktyk zawodowych. Obligatoryjne praktyki zawodowe są przeważnie integralną częścią studiów I stopnia (tzw. licencjackich), które z założenia powinny być studiami o charakterze zawodowym. Z tego względu uzasadnione jest umieszczenie praktyk zawodowych właśnie na tym poziomie studiów.

Celem wprowadzenia obowiązkowych praktyk zawodowych było wyposażenie studentów w określone umiejętności oraz podniesienie poziomu ich kwalifikacji, by mogli lepiej spełniać oczekiwania pracodawców, a tym samym być aktywnymi uczestnikami rynku pracy. Jest to szczególnie istotne w warunkach ciągłego niedoboru miejsc pracy, wysokiej sto-

py bezrobocia, zwłaszcza wśród młodych ludzi, oraz w warunkach rosnących wymagań pracodawców, dotyczących kwalifikacji i umiejętności pracowników.

Obecnie kwalifikacje pracowników oraz ich umiejętności są głównymi czynnikami determinującymi popyt na pracę, tymczasem w Polsce brakuje pracowników o odpowiednich kwalifikacjach i umiejętnościach. Zgodnie z wynikami badań agencji zatrudnienia Manpower w 2010 roku, gdy polepszyła się koniunktura w gospodarce i wiele firm zwiększało zatrudnienie, aż 51% polskich pracodawców narzekało na problemy związane z pozyskaniem odpowiednich pracowników (Błaszczak 2011). W 2011 roku ich liczba zmniejszyła się do 40% – był to poziom najniższy od 2008 roku, w którym agencja zaczęła badać opinie polskich firm. Pomimo tego spadku odsetek firm szukających odpowiednich pracowników w Polsce jest dużo wyższy od globalnej średniej, która w 2011 roku wynosiła 34% i była o 3% wyższa niż rok wcześniej. Oznacza to, że 1/3 pracodawców na świecie zwraca uwagę na niedobór „talentów”. Z tego 3/4 narzeka na brak doświadczenia, umiejętności, a czasem wręcz wiedzy wśród kandydatów na pracowników. Podobnie jest w Polsce, a przytoczony wskaźnik niedoboru „talentów” podkreśla, jak ważne jest wyposażenie potencjalnych pracowników (w tym studentów) w odpowiednie kwalifikacje.

Sytuacja niedoboru pracowników o odpowiednich kwalifikacjach i umiejętnościach jest m.in. skutkiem niedopasowania podaży pracy, czyli systemu edukacji na wszystkich poziomach nauczania do popytu rynkowego, i zaniedbania szeroko rozumianego przygotowania zawodowego. Na tym tle szczególnego znaczenia nabiera m.in. wprowadzenie obowiązkowych praktyk dla studentów, które powinny być zgodne z kierunkiem studiów i realizowaną przez studenta specjalnością. Zrealizowanie praktyk przewidzianych programem kształcenia jest jednym z warunków ukończenia studiów wyższych i otrzymania dyplomu ich ukończenia.

Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, wychodząc naprzeciw wymogom prawnym i rynkowym, opracował w 2008 roku system praktyk dla studentów. Po trzech latach jego funkcjonowania można podjąć próbę jego oceny i spróbować odpowiedzieć na pytania, w jakim stopniu obowiązkowe praktyki umożliwiły studentom zdobywanie umiejętności, poszerzanie wiedzy i nawiązywanie kontaktów z potencjalnymi pracodawcami, a w jakim stopniu są przykrym obowiązkiem. Próbę odpowiedzi na te pytania podjęto w niniejszym opracowaniu i to jest jego celem zasadniczym. Natomiast celem pomocniczym jest przedstawienie uzyskanych w trakcie badań ankietowych opinii studentów Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania (WNEiZ) Uniwersytetu Szczecińskiego.

Badanie zostało przeprowadzone w listopadzie 2011 roku wśród studentów trzeciego roku studiów stacjonarnych I stopnia, którzy właśnie zakończyli praktyki. Zgodnie bowiem z zasadami przyjętymi na WNEiZ praktyki odbywają się w czasie wakacji po drugim roku studiów. Badania przeprowadzono na kierunkach: ekonomia, finanse i rachunkowość, informatyka i ekonometria oraz zarządzanie. Spośród 300 rozdanych ankiet (po 85 na każdym kierunku) uzyskano 243 prawidłowo wypełnione ankiet (zwrotność ankiet wyniosła 81%).

WYNIKI BADAŃ OPINII STUDENTÓW NA TEMAT OBOWIĄZKOWYCH PRAKTYK

System praktyk na WNEiZ obejmuje:

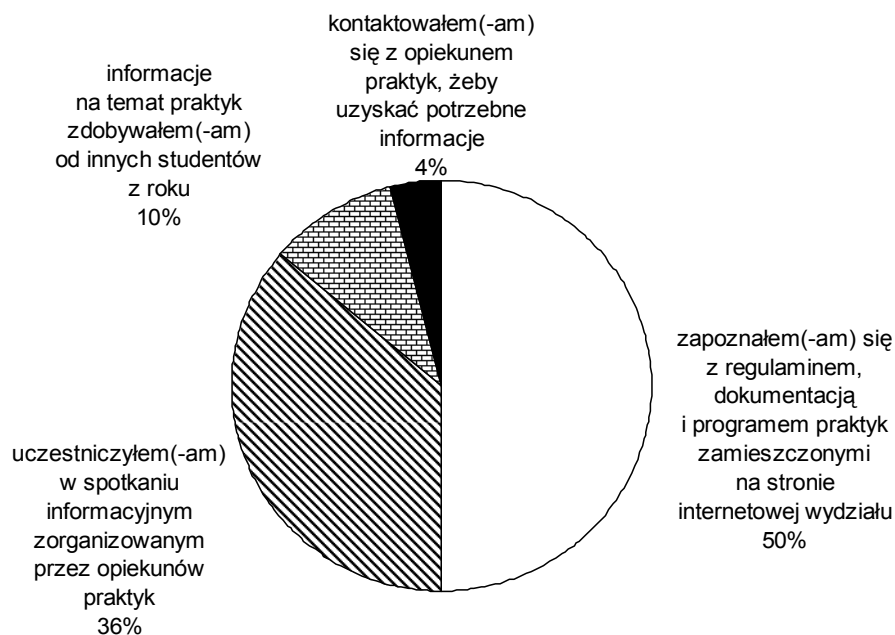
– opiekunów praktyk, w tym opiekuna wydziałowego i opiekunów kierunkowych, odpowiadających za stronę formalną i merytoryczną praktyk;

– regulamin praktyk studenckich jako podstawowy dokument regulujący organizację praktyk studenckich, który określa cel praktyk, czas i ich miejsce, zasady zwolnienia z praktyki, obowiązki studentów odbywających praktykę, sposób organizacji praktyk i warunki jej zaliczenia;

– dokumentację przebiegu praktyki, stanowiącą podstawę jej zaliczenia, w tym formularz zgłoszenia odbycia praktyki, ewentualnie zwolnienie z obowiązku odbycia praktyki oraz formularz porozumienia w sprawie prowadzenia praktyki i kartę odbycia praktyki.

Zgodnie z regulaminem praktyk studenci są zobowiązani we własnym zakresie wyszukać podmiot rynkowy, w którym będą odbywać praktykę. Gdy dowiadują się o tym na pierwszym spotkaniu informacyjnym z wydziałowym opiekunem, często zgłaszają obawy związane ze znalezieniem podmiotów gospodarczych lub innych organizacji, które będą skłonne przyjąć ich na praktyki. Obawy te jednak są bezpodstawne, o czym świadczą wypowiedzi studentów na temat sposobów poszukiwania miejsca odbycia praktyki. Znaczna część studentów wykazała się przy tym samodzielnością, a także myśleniem o praktyce w kategoriach kształtowania kariery zawodowej i poszukiwania przyszłego potencjalnego miejsca pracy, zgłaszając się do wybranej przez siebie organizacji z prośbą o możliwość odbycia praktyki – 40% odpowiedzi. W tym celu z kilkoma różnymi firmami kontaktowało się 4% studentów, a 2% śledziło w mediach (głównie w lokalnej prasie i internecie) informacje o ofertach praktyk dla studentów. Pozostali prosili o pomoc innych (bliskich lub znajomych) i najczęściej odbywali praktykę w firmie, w której pracowali członkowie ich rodziny bądź znajomi (34% odpowiedzi) lub w firmie, której właścicielami byli znajomi lub członkowie rodziny (14% odpowiedzi). Informacje o możliwości odbycia praktyki w konkretnej firmie uzyskało od kolegów z roku 4% badanych studentów. Relatywnie niewielu studentów, bo zaledwie 2% skorzystało z ofert firm zamieszczonych na stronie internetowej wydziału. Można zatem stwierdzić, że wbrew początkowym obawom studenci wykazują się dużą pomysłowością i inicjatywą w zorganizowaniu sobie praktyki. Jest to przy okazji sprawdzian ich umiejętności społecznych i organizacyjnych.

Przed rozpoczęciem praktyki studenci są zobligowani do zapoznania się z zasadami organizacji i programem praktyk dotyczących ich kierunków studiów, z warunkami zaliczania praktyk oraz z dokumentacją praktyk. Wszystkie te informacje zamieszczone są w Regulaminie praktyk studenckich dostępnym wraz z dokumentacją praktyk na stronie internetowej wydziału, która dla 50% badanych studentów była głównym źródłem informacji o obowiązkowych praktykach. Kolejnych 36% studentów informacje na ten temat zdobyło, uczestnicząc w spotkaniu zorganizowanym przez wydziałowego opiekuna praktyk. Przeciętnie co dziesiąty badany student potrzebne informacje uzyskał od innych studentów z roku. Zaledwie 4% studentów kontaktowało się bezpośrednio z opiekunem praktyk, aby wyjaśnić swoje wątpliwości i problemy związane z odbyciem praktyki (rys. 1). Na ogół studenci nie popełniali większych błędów w organizowaniu swoich praktyk, na przykład dokonując złego wyboru miejsca praktyki czy realizując program niezgodny z kierunkiem studiów. Czasami jednak nieuważne przeczytanie regulaminu lub dokumentów miało wpływ na ich błędne wypełnienie albo powodowało konieczność uzupełnienia dokumentacji. Dotyczyło to jednak mniej niż 5% studentów zobowiązanych do odbycia obowiązkowej praktyki. Można więc stwierdzić, że funkcjonujący system praktyk studenckich i informacji o nim jest prosty i zrozumiały.

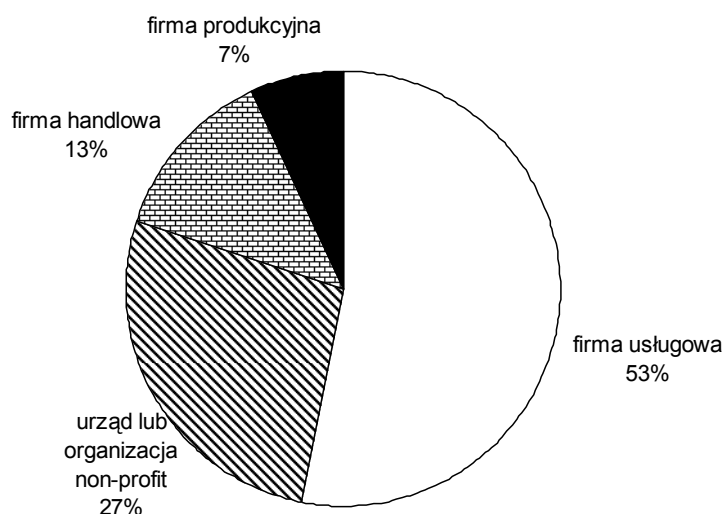

Rys. 1. Sposób pozyskiwania przez studentów informacji na temat obowiązkowych praktyk

Większość studentów, niezależnie od kierunku studiów, realizowała praktyki w przedsiębiorstwach usługowych – 53% odpowiedzi. Przeciętnie co czwarty student na miejsce praktyki wybrał urząd lub organizację non-profit. Relatywnie mniej osób odbywało praktyki w przedsiębiorstwach handlowych – 13% lub produkcyjnych – 7% (rys. 2). Można stwierdzić, że charakter i rodzaj podmiotów przyjmujących studentów na praktyki są zgodne z zakresem nauk ekonomicznych, a nawet odzwierciedlają strukturę firm w województwie zachodniopomorskim pod względem rodzaju działalności.

Możliwość realizacji głównego celu obowiązkowych praktyk, w związku z rozwojem kompetencji zawodowych studenta, w ramach wybranego profilu kształcenia jest w stopniu dużym uzależniona od podejścia organizacji przyjmującej studenta na praktykę, a w szczególności od sposobu organizacji praktyki w danej jednostce, opieki zakładowego opiekuna praktyk i zadań przydzielanych studentowi podczas praktyki. Choć studenci nie zgłaszali uczelnianym opiekunom nieprawidłowości w przebiegu praktyk, to z przeprowadzonych badań wynika, że mniej niż dwie trzecie podmiotów przyjmujących studentów na praktyki poważnie podeszło do ich organizacji i wywiązało się z przyjętych obowiązków. W związku z tym 63% ankietowanych studentów uznało, że ich praktyka była dobrze zorganizowana i że wiele z niej wynieśli. Kolejnych 16% studentów stwierdziło, że ich zakładowy opiekun praktyki wprawdzie się starał, ale przebieg praktyki był raczej przypadkowy i nie zawsze można było ją realizować w jednostkach, które interesowały ich najbardziej. Opinie pozostałych studentów na ten temat były bardziej negatywne. Co dziesiąty ankietowany uznał, że był traktowany w kategoriach „przynieś, wynieś, pozamiataj” i wykonywał jedynie najprostsze prace biurowe niewymagające szczególnych umiejętności, a średnio co dwunasty stwierdził, że nikt się nim podczas praktyki nie interesował i że musiał sam organizować swoją pracę, w związku z czym niewiele wyniósł z praktyki (tab. 1). Łącznie ponad 20% studentów nie odniosło korzyści z praktyki w sensie umiejętności. Można zatem zadać pytanie, dlaczego

przedsiębiorcy, którzy nie chcą zajmować się praktykantami, organizują praktyki i dlatego nie widzą związku pomiędzy własnym postępowaniem a brakiem na rynku pracy pracowników o określonych umiejętnościach.

Rys. 2. Miejsce odbywania obowiązkowej praktyki przez badanych studentów (ze względu na główny rodzaj działalności organizacji)

Tabela 1. Opinie studentów na temat sposobu organizacji praktyk przez firmy

Lp.	Opinie studentów	Odpowiedzi (%)
1	Moja praktyka była dobrze zorganizowana i wiele z niej wyniosłem(-am)	63
2	Mój opiekun praktyk w firmie nawet się starał, ale przebieg praktyki miał raczej przypadkowy charakter i nie do końca mogłem(-am) odbywać praktykę w tych działach, którymi byłem(-am) zainteresowany(-a)	16
3	Firma traktowała mnie w kategorii "przynieś, wynieś, pozamiataj" i wykonywałem(-am) jedynie proste prace biurowe, w przypadku których studia nie są potrzebne	10
4	W zasadzie nikt się mną w firmie nie obiegł, sam(-a) musiałem(-am) organizować sobie pracę i niewiele wyniosłem(-am) z praktyki	8
5	Inna odpowiedź	3

Wdrażany w szkolnictwie wyższym model krajowych ram kwalifikacji zakłada m.in. osiągnięcie określonych efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji, które powinny być realizowane także podczas obowiązkowych praktyk studenckich. Choć koncepcja pomiaru efektów uczenia się, w tym efektów praktyk, jest na wydziale dopiero opracowywana, to autorki artykułu podjęły próbę pomiaru tych efektów w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji na podstawie deklaracji studentów po zakończeniu obowiązkowych praktyk. Najwyżej studenci ocenili efekty osiągnięte w zakresie wiedzy – średnia ocena wyniosła 3,66 pkt (w skali 1–5, gdzie 5 pkt oznaczało najwyższą ocenę), w tym zwłaszcza wiedzy na temat zasad funkcjonowania i zadań określonego działu lub stanowiska w danym podmiocie – średnia ocena 3,93 pkt. Największym problemem była dla studentów wiedza dotycząca podstawowych pojęć ekonomicznych (którą w podstawowym zakre-

się powinni posiadać po ukończeniu drugiego roku studiów) związanych z funkcjonowaniem jednostek gospodarczych i organizacji, oceniona przeciętnie na 3,28 pkt (tab. 2, rys. 3). Może to również oznaczać, że w przypadku studiów ekonomicznych praktyki po drugim roku są zbyt wczesne i że studenci nie zdążyli jeszcze przyswoić specjalistycznej wiedzy.

Tabela 2. Średnie oceny efektów praktyk w zakresie wiedzy na podstawie opinii studentów

Lp.	Efekty	Średnia ocena (w skali 1–5, gdzie 5 jest oceną najwyższą)
1	Ogólna wiedza o zasadach funkcjonowania przedsiębiorstwa / instytucji	3,88
2	Znajomość podstawowych pojęć ekonomicznych związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa / instytucji	3,28
3	Wiedza na temat zasad funkcjonowania i zadań określonego działu / stanowiska	3,93
4	Wiedza na temat rodzaju i obiegu dokumentacji w organizacji bądź w wybranym dziale	3,61
5	Wiedza na temat metod, narzędzi i procedur działania wykorzystywanych w określonym dziale / na stanowisku	3,61

Nieco gorsza była ocena efektów w zakresie umiejętności – średnia wynosiła 3,45 pkt (w skali 1–5, gdzie 5 oznaczało ocenę najwyższą). Problemem była przede wszystkim umiejętność prawidłowej interpretacji procesów zachodzących w organizacji (tab. 3, rys. 3), co częściowo wynika z niedostatecznego zasobu wiedzy studentów, ale również z braku doświadczeń i umiejętności.

Tabela 3. Średnie oceny efektów praktyk w zakresie umiejętności na podstawie opinii studentów

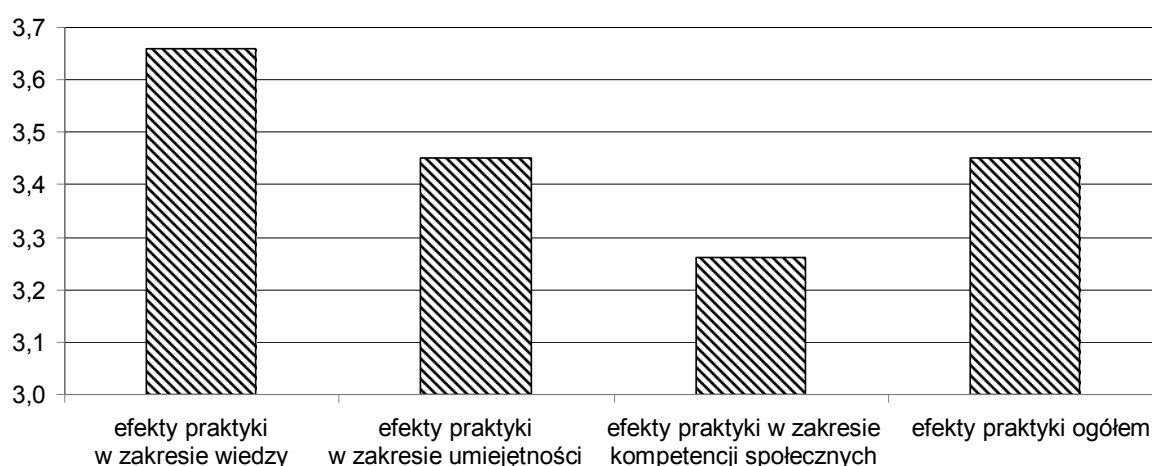
Lp.	Efekty	Średnia ocena (w skali 1–5, gdzie 5 jest oceną najwyższą)
1	Umiejętność prawidłowej interpretacji zachodzących w organizacji procesów	3,30
2	Umiejętność wykorzystania wiedzy teoretycznej do realizacji zadań praktycznych w organizacji / dziale / na danym stanowisku	3,42
3	Umiejętność praktycznej realizacji podstawowych zadań wynikających z funkcjonowania organizacji bądź przypisanych do określonego działu / stanowiska	3,68
4	Umiejętność analizowania proponowanych rozwiązań problemów praktycznych związanych z funkcjonowaniem organizacji / działu / stanowiska	3,40
5	Umiejętność wykorzystywania odpowiednich metod / narzędzi do rozwiązywania konkretnego problemu	3,46

Najniżej przez ankietowanych zostały ocenione efekty praktyk w zakresie kompetencji społecznych – średnia ocena wyniosła zaledwie 3,26 pkt (w skali 1–5, gdzie 5 oznaczało ocenę najwyższą). W tym obszarze największym problemem było relatywnie rzadkie uczestnictwo studentów odbywających praktyki w projektach realizowanych w danej organizacji – średnia ocena 2,89 pkt (tab. 4, rys. 3). Wyniki te mogą sugerować, że okres obowiązkowych praktyk jest zbyt krótki, by firmy mogły włączyć studentów do wspólnych prac

nad projektami czy do realizacji zadań grupowych, wymagających zazwyczaj dłuższego i głębszego kontaktu z firmą.

Tabela 4. Średnie oceny efektów praktyk w zakresie kompetencji społecznych na podstawie opinii studentów

Lp.	Efekty	Średnia ocena (w skali 1–5, gdzie 5 jest najwyższą oceną)
1	Praca w grupie z przyjmowaniem różnych ról	3,28
2	Uczestnictwo w projektach realizowanych w organizacji	2,89
3	Określanie priorytetów służących realizacji konkretnych zadań	3,47
4	Uzupełnianie i doskonalenie zdobytej wiedzy i umiejętności	3,40

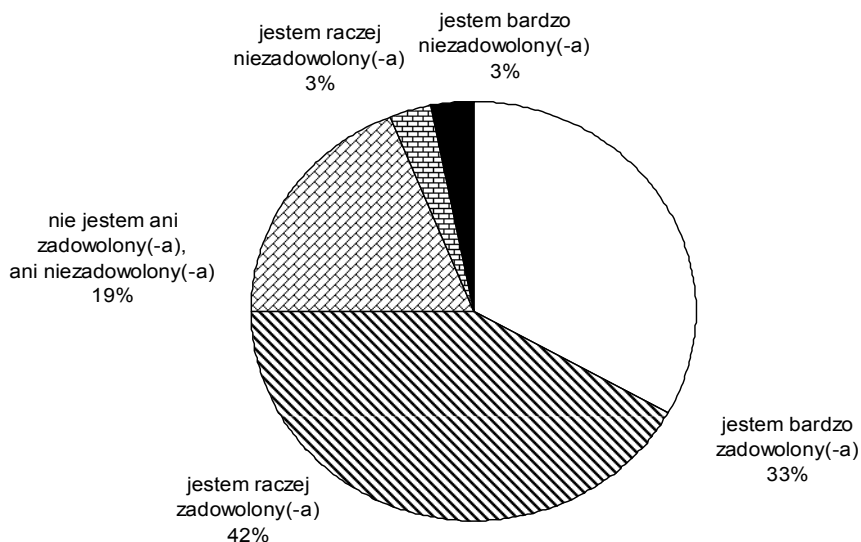
Rys. 3. Średnie oceny efektów praktyk ogółem przeprowadzone przez studentów (w skali 1–5, gdzie 5 było oceną najwyższą)

Generalnie jednak, mimo niektórych krytycznych opinii na temat organizacji praktyk w firmach czy uzyskanych ocen efektów praktyk, aż trzy czwarte studentów było zadowolonych z praktyk zawodowych, przy czym jedna trzecia była bardzo zadowolona. Niezadowolonych było zaledwie 6% ankietowanych (rys. 4).

O tym, że studenci doceniają rolę praktyk w pogłębianiu zdobywanej podczas zajęć wiedzy i konfrontowaniu jej z praktyką oraz w nawiązywaniu zawodowych kontaktów i zwiększaniu swoich szans na rynku pracy, świadczy fakt, że aż 82% badanych uznało praktyki za potrzebne. Ponad połowa wyraziła opinię, że nie powinny one być jednak obowiązkowe. 64% respondentów zadeklarowało przy tym, że podczas studiów realizowało bądź zamierzało zrealizować nieobowiązkowe praktyki w organizacjach, traktując je jako element planowania swojej kariery zawodowej. Zdaniem przeciętnie co dziewiątego studenta praktyki nie są potrzebne, ponieważ dodatkową wiedzę i doświadczenie zawodowe można zdobywać w inny sposób; niestety nie wskazano, w jaki sposób.

Znaczna część badanych studentów zdaje sobie jednak sprawę z tego, że na współczesnym rynku pracy ponadprzeciętna wiedza, umiejętności i kompetencje odgrywają szczególną rolę oraz że obowiązkowe praktyki to zbyt mało dla kariery zawodowej i zwięk-

szenia szans na rynku pracy. W związku z tym już na studiach I stopnia studenci podejmują w tym zakresie dodatkowe starania. Ponad trzy czwarte ankietowanych uczestniczyło bądź zamierza uczestniczyć w kursach i szkoleniach dających dodatkowe umiejętności i uprawnienia. Średnio co drugi student odbył lub zamierza odbyć staże zawodowe w firmach, 47% ankietowanych studiuje lub zamierza studiować na drugim kierunku, a ponad jedna trzecia deklaruje pracę w ramach wolontariatu.

Rys. 4. Ogólna ocena odbytych obowiązkowych praktyk

Duży odsetek badanych studentów kierunków ekonomicznych ma zamiar po ukończeniu studiów kontynuować naukę, przede wszystkim na studiach podyplomowych – 76% odpowiedzi. Średnio co dziesiąty student chciałby podjąć studia III stopnia, tj. doktoranckie, a 6% – studia MBA. I chociaż w znacznej części przypadków odpowiedzi te są jedynie deklaracjami, które z różnych względów mogą pozostać niezrealizowane, to bez wątpienia świadczą one o dobrej orientacji studentów w sytuacji i wymaganiach rynku pracy, w tym zwłaszcza o rozumieniu konieczności ustawicznego kształcenia i zwiększania umiejętności.

PODSUMOWANIE

Na podstawie przedstawionych wyników badań można odpowiedzieć na pytania postawione we wstępie opracowania. Większość studentów poważnie i rozważnie podchodzi do konieczności odbycia praktyki, traktując ją raczej w kategoriach możliwości zdobywania określonych umiejętności, poszerzania wiedzy i nawiązywania kontaktów z potencjalnymi pracodawcami, a nie tylko przykrego obowiązku. Świadczą o tym m.in. działania studentów związane z poszukiwaniem organizacji, w których chcieliby realizować praktykę, a także ich oczekiwania dotyczące merytorycznej strony praktyki. Na podstawie opinii studentów efekty praktyk można ocenić na trzy z plusem, przy czym relatywnie najwyższe zostały ocenione efekty w zakresie wiedzy, najniższe zaś efekty w zakresie kompetencji społecznych. Oceny te są uzależnione od wielu czynników, a przede wszystkim od nastawienia, wiedzy, umiejęt-

ności, oczekiwań i zachowań studentów, ale znaczenie mają również przygotowanie i nastawienie organizacji przyjmujących studentów na praktyki.

Otrzymane wyniki pozwalają na sformułowanie następujących uwag i sugestii:

1. Funkcjonujący na WNEiZ US system praktyk studenckich i informacji o nim jest prosty i zrozumiały.

2. Praktyki są niezbędne w zdobywaniu zawodowych umiejętności, jednak należałoby się zastanowić, jak zwiększyć ich skuteczność, np. czy nie wydłużyć okresu praktyki lub nie wprowadzić narzędzia oceny efektów praktyki w postaci „egzaminu” przeprowadzonego przez opiekuna praktyk zarówno z przedsiębiorstwa, jak i z uczelni.

3. Praktyki powinny być obowiązkowe, wbrew opinii części studentów, gdyż dosyć dużo studentów bez nałożenia tego obowiązku nie realizowałyby ich w trakcie studiów; potwierdzeniem tego jest fakt, że przed wprowadzeniem systemu obowiązkowych praktyk tylko około 15% studentów WNEiZ odczuwało potrzebę odbycia praktyk zawodowych i samodzielnie je organizowało¹.

4. Niezbędne wydaje się również przygotowanie przedsiębiorców w zakresie ich roli w przygotowaniu odpowiednich pracowników, co wymagałoby odpowiednich rozwiązań i narzędzi nie tylko na poziomie uczelni, ale również określonych rozwiązań systemowych. Szansę taką stwarzają nowe rozwiązania zaproponowane w znowelizowanej Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 18 marca 2011 r.

PIŚMIENNICTWO

Błaszczak A. 2011. Niedobór talentów dotyka 40 proc. firm. Rzeczpospolita 267 (9083), B 4.

Regulamin Praktyk Studenckich na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, <http://www.wneiz.pl/praktyki>, dostęp dn. 15.09.2012 r.

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 18 marca 2011 r. DzU z 2011 r., nr 84, poz. 455.

¹ Podany odsetek studentów określono na podstawie analizy liczby podań składanych przez studentów o pozwolenie na odbycie praktyki.

